

LBRIS

We know
books

**DAVID
COPPERFIELD**

Charles Dickens

Traducere din limba engleză și note
CRISTINA JINGA

LITERA

București

Cuprins

Capitolul XXX. O pierdere	5
Capitolul XXXI. O pierdere și mai grea	15
Capitolul XXXII. Începutul unei lungi călătorii	27
Capitolul XXXIII. În culmea fericirii	50
Capitolul XXXIV. Mătușa mă uluiește	70
Capitolul XXXV. Nefericire	81
Capitolul XXXVI. Entuziasm	106
Capitolul XXXVII. Un mic duș rece	127
Capitolul XXXVIII. Sfârșitul prieteniei	137
Capitolul XXXIX. Wickfield și Heep	157
Capitolul XL. Călătorul	180
Capitolul XLI. Mătușile Dorei	191
Capitolul XLII. Ticăloșia	210
Capitolul XLIII. Altă retrospectivă	234
Capitolul XLIV. Gospodăria noastră	244
Capitolul XLV. Domnul Dick împlinește prevestirea mătușii	262
Capitolul XLVI. Informații	281
Capitolul XLVII. Martha	297
Capitolul XLVIII. Viața domestică	310

Capitolul XLIX. Sunt implicat în mister	323
Capitolul L. Visul domnului Peggotty se împlinește.....	339
Capitolul LI. Începutul unei lungi călătorii.....	351
Capitolul LII. Asist la o explozie.....	371
Capitolul LIII. Altă retrospectivă	400
Capitolul XLIV. Tranzacțiile domnului Micawber.....	407
Capitolul LV. Furtuna.....	426
Capitolul LVI. Noua rană și vechea rană	440
Capitolul LVII. Emigranții	448
Capitolul LVIII. Absența	461
Capitolul LIX. Întoarcerea	469
Capitolul LX. Agnes	489
Capitolul LXI. Mi se arată doi deținuți interesați.....	500
Capitolul LXII. Răsare soarele și pe strada mea.....	515
Capitolul LXIII. Un vizitator	525
Capitolul LXIV. O ultimă retrospectivă	534

Capitolul XXX

O pierdere

Am ajuns la Yarmouth pe seară și m-am dus la han. Știam că odaia de musafiri – odaia mea – avea să fie curând ocupată, asta, dacă nu cumva Marea Doamnă, în fața căreia orice su-flet trebuie să cedeze locul, nu sosise deja în casă. Prin urma-re, m-am dus la han, am mâncat și am plătit o cameră pentru o noapte.

Era zece seara când am ieșit. Multe prăvălii erau închise și orașul era amortit. Când am ajuns la Omer și Joram, am găsit obloanele trase, dar ușa prăvăliei încă deschisă. Cum l-am putut vedea înăuntru pe domnul Omer, fumându-și pipa în ușa salo-nului, am intrat și l-am întrebat ce mai face.

– Ei, Doamne! zise domnul Omer. Dar dumneata ce mai faci? Ia loc... Nu te deranjează fumul, sper.

– Deloc, i-am răspuns. Chiar îmi place... de la pipa altcuiva.

– Cum, și de la a dumatăle, nu? râse domnul Omer. Cu atât mai bine, domnule. Fumatul e un obicei prost la tineri. Ia loc. Eu, unul, fumez pentru astm.

Domnul Omer îmi făcu loc și-mi aduse un scaun. După aceea se așeză la loc, gâfâind puternic, trăgând din pipă de parcă în ea s-ar fi aflat rezerva de aer necesară, fără de care ar fi murit.

– Mi-a părut rău să aud vești rele despre domnul Barkis, am zis eu.

Domnul Omer se uită la mine, cu o expresie stăpânită, și clătină din cap.

– Știți cumva cum se simte în seara asta? l-am întrebat.

– Întrebarea asta voiam să v-o pun eu, răspunse domnul Omer, dar mi-am zis să nu vă par lipsit de inimă. Țsta e unul dintre dezavantajele meseriei noastre. Când e cineva bolnav, noi *nu* putem întreba cum se mai simte respectivul.

Nu mă gândisem la acest inconvenient, deși mă temusem și eu, când intrasem, că o să aud vechea melodie. Dar când m-a lămurit el, am recunoscut că avea dreptate și i-am spus-o.

– Da, da, înțelegi, zise domnul Omer, dând din cap. Nu îndrăznim s-o facem. Doamne, ar fi o lovitură din care majoritatea oamenilor nu și-ar mai reveni, dacă le-am trimite vorbă: „Firma Omer și Joram vă trimite complimente și vă întreabă cum vă mai simțiți astăzi” – sau în după-amiaza asta, după caz.

Domnul Omer și cu mine dădurăm din cap unul la altul, iar domnul Omer își învioră răsufierea trăgând din pipă.

– Este unul dintre lucrurile care te împiedică, în meseria noastră, să-ți arăți interesul cum ai vrea adesea să ți-l arăți, mai zise domnul Omer. Uite, eu, de pildă. Îl cunosc pe Barkis de un an, deși îl văd trecând cu căruța în sus și-n jos de patruzeci de ani. Dar *eu* nu pot să mă duc să întreb cum se mai simte.

Am avut impresia că e destul de greu pentru domnul Omer și i-am spus-o.

– Nu sunt mai interesat, sper, decât oricare alt om, zise domnul Omer. Uită-te la mine! Răsufierea mea mă poate lăsa baltă în orice clipă și e puțin probabil, după mintea mea, că aș fi mai interesat, în condițiile astea. Zic că e puțin probabil, la cineva care știe că i se va opri răsufierea de tot, cum i se oprește și acum, de fapt, ca niște foale spintecate, și mai cu seamă când acel cineva e și bun, pe deasupra, zise domnul Omer.

Eu am zis:

– Așa e.

– Nu că m-aș plânge de meseria mea, zise domnul Omer. Nu-i de-asta. Sunt părți bune și părți rele în toate meseriile. Ceea ce mi-aș dori însă e ca oamenii să fie mai cu capul pe umeri.

Domnul Omer, cu o expresie foarte blândă și prietenoasă, mai pufăi de vreo câteva ori în tăcere, apoi reluă:

– Prin urmare, ca să aflăm cum o mai duce Barkis, noi suntem obligați să ne mărginim doar la ce ne spune Em'ly. Ea știe care sunt adevăratele noastre intenții și nu are mai multe spaime și bănuieli în privința noastră decât ar avea în privința unor miei. De fapt, Minnie și Joram tocmai s-au dus până acasă la Barkis (Em'ly e acolo, după orele de muncă, s-o ajute un pic pe mătușă-sa), ca s-o întrebe cum se mai simte el în seara asta, iar dacă vrei să aștepți până se întorc, o să-ți dea toate amănunțele. Vrei să bei ceva? Un pahar de grog? Eu mai iau câte un păhărel de grog când îmi fumez pipa, mi-a spus domnul Omer, ridicându-și paharul, fiindcă se zice c-ar ușura căile prin care ajunge răsuflarea asta a mea buclucașă unde trebuie. Dar, slavă Domnului, nu căile astea sunt deranjate! adăugă domnul Omer, răgușit. Răsuflare să am, îi zic eu fiicei mele, Minnie, că găsesc eu căi de trecere, draga mea.

Într-adevăr, părea să se sufoce și te speriai când îl vedeai râzând. Când și-a revenit și a fost din nou în stare să vorbească, i-am mulțumit pentru propunere, dar am refuzat grogul, așa cum refuzasem și invitația la cină. Dar, adăugând că voi aștepta, de vreme ce fusese atât de bun să mă poștească, până când fiica și ginerele lui aveau să se întoarcă, l-am întrebat ce mai face mica Em'ly.

– Ei bine, domnule, zise domnul Omer, scoțându-și pipa din gură ca să-și poată scărpină bărbia, ca să-ți spun drept, o să mă bucur când o să se mărite.

– De ce? l-am întrebat.

– Păi, pentru că deocamdată nu e așezată, zise domnul Omer. Nu că n-ar mai fi la fel de drăguță ca întotdeauna, căci e mai drăguță cu fiecare zi – zău că-i mai drăguță. Nu că n-ar mai munci la fel de bine ca întotdeauna, căci muncește. *Făcea* cât șase și tot cât șase *face* și-acuma. Dar, cumva, nu mai are tragere de inimă, dacă mă înțelegi dumneata, adăugă domnul Omer, scărpinându-și bărbia și chibzuind puțin. Cum se zice pe la noi: „Vâsliți, băieți, dați zor întruna și țărmlul iute vom

vedea, hip-hip și-o dată ura!" Ei, eu aş zice că asta, în general, lipsește la Em'ly.

Și chipul și gesturile domnului Omer erau atât de grăitoare, încât am putut da din cap, aprobându-l, fiindcă înțelesesem ce voia să spună. Iuțea cu care-i descifrasem gândul păru să-i placă și continuă:

– Ei bine, eu socotesc că asta-i principala cauză pentru starea ei schimbătoare, vezi dumneata. Am stat de vorbă mult despre treaba asta, cu unchiul ei, pe de o parte, și cu logodnicul, pe de altă parte, seara, la sfârșitul lucrului, și eu socot că asta-i principala cauză a nehotărârii ei. Trebuie să nu uităm că Em'ly are inima cea mai duioasă din lume, zise domnul Omer, clătînd din cap. Deși proverbul spune „Din coadă de câine nu poți face sită de mătase“, ei bine, de asta nu mai sunt sigur; eu aş zice că poți, dacă pornești devreme în viață. A făcut ea o casă și din barca aia veche, domnule, o casă cum nici ălea de piatră sau de marmură n-o întrec.

– Cu siguranță că așa e! am zis eu.

– S-o vezi cum se agață de unchiul ei fetița asta drăguță, zise domnul Omer, s-o vezi cum se ține de el, mai aproape și mai strâns, pe zi ce trece, ei, asta te pune pe gânduri. Când se întâmplă așa, înseamnă, înțelegi dumneata, că se dă o luptă în ea. Atunci de ce s-o lungească mai mult decât e necesar?

L-am ascultat cu atenție pe acest bătrân cumsecade și i-am dat dreptate, din toată inima.

– Prin urmare, le-am spus și lor asta, continuă domnul Omer, pe un ton liniștit și domol. Le-am zis, ei, acum să nu credeți că Em'ly e bătută-n cuie până la împlinirea sorocului uceniciei, nicidecum. Hotărâți nunta când vreți voi. La noi a muncit mai mult decât am fi crezut și a învățat mai repede decât am fi crezut. Omer și Joram pot renunța la cât a mai rămas din ucenicia ei și ea e liberă de oricând veți dori. Dacă vrea să facă, după aceea, vreo mică înțelegere și să lucreze acasă câte ceva pentru noi, foarte bine. Dacă nu, tot foarte bine. Oricum, nu ieșim în pagubă. Pentru că, vezi dumneata, zise domnul Omer, atingându-mă pe braț cu pipa, doar nu credeți că un om cu răsufarea atât

de scurtă ca mine și bunic, pe deasupra, s-ar putea arăta lipsit de înțelegere cu o mică floare cu ochi albaștri cum e ea?

– Nu, sunt sigur că nu, am zis eu.

– Sigur că nu, ai dreptate! zise domnul Omer. Ei bine, domnule, vărul ei – știți că urmează să se mărite cu vărul ei?

– Oh, da, i-am răspuns. Îl cunosc foarte bine și pe el.

– Bineînțeles că-l cunoașteți, zise domnul Omer. Ei bine, vărul ei având, cum se pare, o slujbă bună și bănoasă, mi-am mulțumit omenește pentru asta (purtându-se într-un fel care, trebuie s-o spun, mi-a lăsat o impresie foarte bună) și s-a dus și a luat o căsuță frumușică, așa cum ne-am dori și noi, eu sau dumneata, să punem ochii pe vreuna. Căsuța este acum mobilată, de sus până jos, la fel de curată și cu de toate ca o casă de păpuși. Și dacă nu era treaba asta cu boala lui Barkis care s-a înrăutățit, sărmanul de el, ar fi fost acum soț și soție, aș îndrăzni să zic. Dar așa, s-a amânat nunta.

– Și Em'ly, domnule Omer? l-am întrebat eu. A devenit mai așezată?

– Păi, asta, înțelegi dumneata, răspunse el, frecându-și din nou bărbia dublă, nu ne putem aștepta să se întâmple peste noapte. Schimbarea ce stă să se petreacă, despărțirea de ai ei și toate celelalte sunt, cum s-ar putea spune, și aproape de ea și departe, amândouă în același timp. Moartea lui Barkis n-ar trebui să-i întârzie pe ei prea mult, dar dacă mai zace așa, s-ar putea să-i întârzie. În orice caz, lucrurile acuma sunt neclare, vezi dumneata.

– Văd, am zis eu.

– Prin urmare, continuă domnul Omer, Em'ly e încă puțin abătută, puțin agitată – probabil, una peste alta, chiar mai mult decât era înainte. În fiecare zi pare să-și iubească din ce în ce mai tare unchiul și-i vine mai greu să se despartă de noi. Dacă îi spun vreo vorbă bună, asta-i aduce lacrimi în ochi, iar dacă ai vedea-o cu fiica a mică a lui Minnie a mea, n-ai mai uita-o. Doamne, Dumnezeule, zise domnul Omer, cugetând, cât o iubește pe copila aia!

Având deschisă o ocazie atât de nimerită, m-am gândit să-l întreb pe domnul Omer, mai înainte ca discuția noastră să fie

întreruptă de întoarcerea fiicei și a ginerelei său, dacă mai știa ceva de Martha.

– Ah! răspuse el, clătinând din cap și părând foarte întristat. Nimic bun. O poveste tristă, domnule, oricum ai lua-o. Eu n-am crezut niciodată că fata asta ar fi soi rău. N-aș vrea să pomenesc de asta în fața fiicei mele Minnie – căci s-ar supăra imediat –, dar eu n-am crezut niciodată. Nici unul dintre noi n-a crezut vreodată.

Domnul Omer, auzind pașii fiicei sale mai înainte să-i aud eu, m-a atins pe braț cu pipa și a închis un ochi, avertizându-mă. Imediat după aceea, ea și soțul ei intrară în salon.

Ne dădură de știre că domnul Barkis se simțea „cât se poate de rău“, că nu mai știa de el și că domnul Chillip a zis, foarte mâhnit, în bucătărie, când se pregătea de plecare, că nici dacă s-ar fi adunat laolaltă Colegiul Doctorilor, Colegiul Chirurgilor și Academia farmaceutică nu l-ar mai fi putut ajuta. Pentru cele două colegii era prea târziu, zisese domnul Chillip, iar Academia n-ar mai fi putut decât să-i dea otravă.

Auzind acestea și aflând că era și domnul Peggotty acolo, m-am hotărât să mă duc și eu, fără să mai pierd vremea. Le-am urat noapte bună domnului Omer și soților Joram și mi-am îndreptat pașii într-acolo, animat de un sentiment grav, care făcea din domnul Barkis o ființă cu totul nouă și diferită.

Când am bătut încetișor la ușă, mi-a răspuns domnul Peggotty. N-a fost prea surprins să mă vadă, cum m-aș fi așteptat. Am observat că nici Peggotty, când a coborât, n-a fost surprinsă. De atunci am mai avut prilejul să observ asta și cred că atunci când evenimentul cutremurător e foarte aproape să se întâmple, orice alte schimbări și surprize nu mai cântăresc nimic.

Mi-am strâns mâinile cu domnul Peggotty și am intrat în bucătărie, în timp ce el închidea ușa încet, în urma mea. Mica Em'ly ședea lângă foc, cu fața îngropată în palme. Ham stătea în picioare, lângă ea.

Am vorbit în șoaptă, trăgând cu urechea când și când, după vreun sunet din odaia de deasupra. Cu ocazia ultimei mele vizite nu mă gândisem la asta, dar acum mi se părea foarte ciudat că domnul Barkis lipsea din bucătărie!

– Este foarte drăguț c-ai venit, domnișorul Davy, zise domnul Peggotty.

– E deosebit de drăguț, a zis și Ham.

– Em'ly, draga mea, exclamă domnul Peggotty. Ia uite! A venit domnișoru' Davy! Hai, fruntea sus! Nu-i spui nici un cuvânt lu' domnișoru' Davy?

Tremura – și tremurul acesta îl mai văd și azi. Mai pot simți și acum răceala mâinii ei, când i-am atins-o. Singura dovadă de viață din partea ei a fost că și-a retras-o iute. Apoi, ridicându-se repede de pe scaun, s-a strecurat în partea cealaltă de unchiul ei, plecându-și capul, mută, tremurând mai departe și ascunzându-se la pieptul lui.

– Așa o inimioară iubitoare, zise domnul Peggotty, mângâindu-i pletele bogate cu mâna lui mare și bătătorită, că nu poate îndura atâta durere. E firesc la cei tineri, domnișorul Davy, când fac cunoștință cu încercări ca asta de aici, și sunt sfioși, ca păsăruica mea... e firesc.

Ea se strânse mai aproape de el, dar nu-și ridică fața, nici nu scoase vreun cuvânt.

– Se face târziu, draga mea, zise domnul Peggotty, și uite, e și Ham aici, care a venit să te ducă acasă. Haide! Du-te cu cealaltă inimă iubitoare! Ei, Em'ly! Ce-i, frumoasa mea?

Sunetul vocii ei nu mi-a ajuns la urechi, dar el și-a aplecat capul de parcă ar fi ascultat-o, apoi a spus:

– Să te las să stai cu unchiul tău? Oh, doar nu vrei să-mi ceri una ca asta! Să stai cu unchiul tău, fetișcană? Când bărbatul tău de mâine-poimâine e aici ca să te ducă acasă? E de necrezut cât ține frumușica asta micuță la un lup-de-mare ca mine, zise domnul Peggotty, uitându-se de la mine la Ham, cu nemărginită mândrie. N-are marea atâta sare în ea pe câtă iubire are fata asta pentru unchiul ei – prostituța mea Em'ly!

– Em'ly are dreptate, dom'șor' Davy! îmi zise Ham. Uite cum facem! Dac-așa vrea Em'ly și dacă-i îngrijorată și speriată, pe deasupra, o las să stea aici până dimineață. Și stau și eu!

– Nu, nu, zise domnul Peggotty. Nu se cuvine... un om în-surat ca tine – sau pe-aproape – să-și irosească o zi de muncă. Nici nu se cuvine să veghezi noaptea și să lucrezi ziua. Asta nu

se poate. Tu te duci acasă și te culci. N-o să-ți fie teamă că Em'ly nu e pe mâini bune, știi asta.

Ham cedă stăruinței bătrânului și își luă pălăria să plece. Iar când o sărută – și nu l-am văzut niciodată apropiindu-se de ea fără să simt că natura l-a hărăzit cu suflet de gentleman –, ea păru să se lipească și mai tare de unchiul ei, de-a dreptul ferindu-se de viitorul ei bărbat. Am închis ușa după el, ca să nu deranjeze nimic liniștea atotstăpânitoare. Când m-am întors, domnul Peggotty vorbea cu Em'ly.

– Acum o să mă duc până sus, să-i spun mătușii tale că domnișoru' Davy e aici, fiindcă asta o să-i mai dea un pic de inimă, zise el. Stai jos, la foc, până atuncea, draga mea, și încălzește-ți mâinile astea reci ca de mort. Nu trebuie să fii atât de speriată și să te frământă atât. Ce? Vrei să vii cu mine?... Bine, vino cu mine... hai! Dacă unchiul ei ar fi izgonit din casă și de sub acoperișul lui și ar fi silit să se culce pe dig, domnișoru' Davy, zise Peggotty cu tot atâta mândrie ca și mai înainte, eu cred că fata asta ar merge cu el, zău! Dar o să fie curând și altcineva, curând... altcineva, Em'ly!

Mai târziu, când am urcat și eu în odaia bolnavului, trecând pe lângă ușa cămăruței mele, în care era întuneric, mi s-a părut că ea era înăuntru, întinsă pe podea. Dar nu știu dacă era într-adevăr ea sau dacă a fost doar o părere de-a mea, din pricina umbrelor din încăpere.

Am avut răgaz să mă gândesc, la focul din bucătărie, la spaima frumoasei Em'ly de moarte – pe care, amintindu-mi ce-mi spusese domnul Omer, am socotit-o a fi pricina pentru purtarea ei atât de ciudată – și, până să coboare Peggotty, am avut răgazul, stând și numărând bățile orologiului, care-mi adânceau senzația de tăcere solemnă din jur, să privesc mai cu îngăduință slăbiciunea aceasta a micuței mele prietene. Peggotty m-a luat în brațe și m-a binecuvântat și mi-a mulțumit în repetate rânduri că sunt o mare mângâiere pentru ea (acestea au fost cuvintele ei) în necazul ce-o lovise. Apoi a stăruit să vin sus, spunându-mi printre suspine că domnul Barkis întotdeauna mă plăcuse și mă admirase; că vorbise adeseori despre mine, înainte să-și piardă cunoștința; și că ea credea că, dacă și-ar

reveni, s-ar bucura să mă vadă, dacă l-ar mai putea bucura ceva pe lumea asta.

În clipa în care am ajuns în odaie, șansele ca el să-și mai revină vreodată mi s-au părut foarte mici. Zăcea canonic, cu capul și umerii în afara patului, într-o poziție incomodă, pe jumătate întins peste cutia care-l costase atâta chin și grijă. Am aflat că, atunci când n-a mai putut să se dea jos din pat ca s-o deschisă și n-a mai putut nici să se asigure că mai era sub pat, lovind-o cu bățul pe care îl văzusem folosindu-l, ceruse să-i fie așezată pe scaun, la capul patului, și de atunci o ținuse mereu în brațe, noapte și zi. Și acum brațul îi era întins peste cutie. Viața și lumea îi fugeau de sub picioare, dar cutia era acolo, iar ultimele cuvinte pe care le scosese (în chip de explicație) fuseseră „Haine vechi!“

– Barkis, dragule! a zis Peggotty, aproape cu veselie, aplecându-se peste el, în vreme ce fratele ei și cu mine stăteam la picioarele patului. Uite, a venit băiatul meu drag... băiatul meu drag, domnișorul Davy, prin care ne-am cunoscut noi doi, Barkis! Prin care ai trimis tu mesajele, știi tu! Nu vrei să vorbești cu domnișorul Davy?

El era la fel de mut și de lipsit de simțire ca și cutia de lemn de la care împrumutase singura expresie pe care o avea.

– Se duce odată cu refluxul, șopti domnul Peggotty, cu mâna la gură.

Ochii îmi jucau în lacrimi, la fel ca și domnului Peggotty, dar am întrebat, în șoptă, nedumerit:

– Cu refluxul?

– Oamenii de la malul mării, îmi explică domnul Peggotty, nu pot muri decât odată cu refluxul. Și nu se pot naște decât odată cu fluxul – nu vin pe lume până nu încep apele să crească. El este unul dintre cei care se duc odată cu refluxul. La trei și jumătate se sfârșește refluxul și abia peste vreo jumătate de oră încep apele să crească. Dacă trăiește până se pornește fluxul, o să mai rămână în viață cât durează acesta și o să moară după-aia, la următorul reflux.

Am stat acolo, uitându-ne la el, vreme îndelungată – ore. Ce influență misterioasă o fi avut prezența mea asupra lui, în

starea aceea a simțurilor sale, n-o să pretind că pot explica, dar când, în cele din urmă, a început să delireze slab, l-am auzit clar cum murmură despre cum mă dusese el pe mine la școală.

– Își revine, a zis Peggotty.

Domnul Peggotty mi-a făcut semn și mi-a șoptit, cu mult respect:

– Și viața, și apele se scurg repede.

– Barkis, dragul meu! zise Peggotty.

– C.P. Barkis, strigă el, slab. Nu-i nevastă mai bună pe lume!

– Uite! A venit domnișoru' Davy! i-a zis Peggotty, pentru că el deschisese acum ochii.

Mă pregăteam să-l întreb dacă mă recunoștea, când el a încercat să-și întindă mâna și mi-a spus, foarte deslușit, cu un zâmbet prietenos:

– Barkis e doritor!

Și, fiind reflux, s-a dus odată cu apele.